RUSKI INWALID

N° 126.

NEDZIELA. 1 Czerwca. 1819 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomości Kraiowe: z Petersburga. Wiadomości Zagraniczne: Niemcy. Francyia. Angliia. Rozmaitosci.

WIADOMOŚCI KRAIOWE.

z Petersburga, 1 Czerwca

Rapport głownego dyrektora związku dróg podany Jego Cesarskiey Mści.

Na oryginale własną J. C. M . ęką podpisano: »*Ma bydz według tego*

ALEXANDER.«

Od czasu założenia korpusu Jnżenierów związku dróg, przedmioty zatrudnień iego znacznie się powiększyły, przez wielość robot które z woli Waszey Cesarskiey Mości w rozmaitych prowincyiach Cesarstwa dokonywaią się.

Gdy tak wielki nawał zatrudnień był nad siły niedostateczney liczby oficerów przeznaczonych na ich dokonywanie, głowny rząd związku dróg, widział się przymuszonym do używania do swoich zatrudnień iuż officiialistów cywilnych wyszłych ze szkoły kanału Ladogskiego, iuż inżeniierów uwolnionych od służby, niemniey też oficerów artyllerzyskich i morskich, maiących iaką kolwiek teoryczną lub praktyczną tego przedmiotu znaiomosć.

Takich to officiialistów służących w rozmaitych oddziałach korpusu iest teraz niemało, i pozniey w miarę powiększania się zatrudnień potrzeba będzie tę liczbę powiększyć.

Jak kolwiek byli by użyteczni ci officiialiści w swoich obowiązkach, niemogą atoli należeć do korpusu inżeniierów, wskutek postanowienia naywyżey potwierdzonego, które wymaga, aby inżeniierowie wchodzący do tego korpusu odbywali pierwey kurs nauk przygotowuiący temu korpusowi przepisany.

Ze wszystkich tych względów pożytecznem byłoby porownać tych oficiialistów z oficerami woienno roboczych batalionów związku dróg, dać im tenże mundur, rangi i żołd, złożyć z nich oddział, i przyłączyć do pomienionych batalionów pod nazwaniem oddziału budowniczego brygady woienno roboczey związku dróg.

Podobnymże sposobem możnaby było pomiescić do tego oddziału tych z inżenierów znayduiących się teraz w korpusie, którzy tam byli przyięci iedynie dla braku inżeniierów przy pierwszem założeniu tego korpusu, a teraz zaymuią takie stopnie, które po-

winne bydź zaięte officerami wyższey nauki i znaiomości.

Urządzenie tego oddziału budowniczego, przyniosłoby podwóyny pożytek; gdyż z iedney strony korpus inżeniierów pozbywaiąc się officerów nieposiadaiących wszelkich znaiomosci potrzebnych do tey służby, nabyłby tey powagi, iakiey zatrudnienia iego i prace wymagaią, a razem odkryłoby się pole do służby officerom maiącym mniey nauki; lecz potrzebnym i użytecznym dla inżeni-rów rzeczywistych do wykonywania robot pod ich kierunkiem — Oficerowie oddziału budowniczego mogliby pobierać iednostayną gażę z officerami brygady woienno roboczey z dodaniem summ stołowych, mogących się wyznaczać przez Dyrektora głównego z ogólney kassy budowniczey, ato stosownie do drogosci produktów, potrzeb officera, lub innych okoliczności mieyscowych. — Zawsze atoli te summy niepowinne przechodzić podobnych wyznaczonych dla oficerów kurpusu inżenieierów związku dróg. —Pomienieni officerowie Budowniczowie pobieraliby także i gażę z kassy ogólney budowniczey do potąd dopokądby należeli do rozrządzenia związku dróg; w zdarzeniu zaś użycia ich w drugich oddziałach, pobieraliby gaże i pieniądze stołowe z kasszy tych oddziałów, w których by użyci byli do robot.

Jeżeli ten móy proiekt zasłuży na łaskawą Waszey Cesarskiey Mości uwagę, ośmielam się prosić aby naywyżey potwierdzonym został, podobnież i dołączaiący się spis inżenierów i Officiialistów cywilnych maiących się pomieścić w oddziale budowniczym.

Dyrektór główny związku dróg, Jenerał Porucznik Betancour.

WIADOMOŚCI HANDLOWE.

Po dzień 27 Maia przybyło do portu Kronsztadskiego 227 rozmaitych okrętów, a wyszło 53—Między temi co naypoźniey zawinęły był znowu ieden z owocami—

Ogłoszenie Redakcyi.

Redakcyia ma honor donieść szanownym prenumeratorom swoim, abonuiącym *Inwalida Ruskiego w ięzyku Polskim* półrocznie, że termin prenumeranty kończy się z dniem ostatnim Czerwca, ieżeli zatem życzą mieć takową gazetę i na drugie półroku zechcą się zgłosić do expedycyi gazet przy pocztamcie Petersburgskim, lub do samey redakcyi w domie Półtorackiey na placu *Sienną* zwanym maiącey swe bióro. — Osoby życzące mieć to pismo od pierwszego stycznia, lub od początku drugiego półrocza, mogą się także odressować do mieysc pomienionych Redakcyia ma iescze dosyć znaczny zapas całkowitych exemplarzy.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

Niemcy.

z Saxonii, 20 Maia.

Pewny oyciec rodziny w Dreznie wyznał przed sądem, że przed dwudziestu laty otruł swą pierwszą żonę trucińną powolną. Sumnienie iego uspione przez czas tak długi, obudziło się nakoniec w teatrze podczas reprezentacyi iedney drammy.

Młada iedna kobita maiąca według *własnego wyznania* niewięcey nad 24 lat od urodzenia, wzrost piękny, fizyonomiią uymuiącą, 70 tysięcy talarów gotowizny do zupełnego iey rozrządzenia należących, ogłasza w iednym z ostatnich numerów gazety Lipskiey, że ma zamiar weyścia w *związki małżeńskie.* Po męszczyznie, ktoryby życzył zaprobować sczęscia w tym swietnym związku, wymaga następuiących zalet: pięknego wzrostu, zupełnego zdrowia, łagodnego i miłego charakteru, zręczności i delikatności w obcowaniu i żeby niemiał wieku nad lat 40. Zresztą niewiadoma ta piękność niedba o urodzenie i maiątek narzeczonego.—Prosi konkurrentów aby dołączali przy zgłoszeniach się swoie adressa, aby mogła im odpowiedzieć.

Od brzegów Menu, 22 Maia.

Wiadomo iest, że oddawna iuż niewolno było żydom mieszkać w Meinungen; pomimo iednak tak niepomyslny dla siebie wyrok wielu z synów Izraela osiadło było w tem miescie. Teraz w skutek urządzenia zwierzchności mieyscowey, ubodzy i przekupie z tego narodu musieli się wynieść z tego miasta; co się zaś tycze do rodzin zamożnieyszych, taż zwierzchność postanowiła dowiedzieć się czy mieszkancy Meynungensczy zgodzą się na zostawienie ich w liczbie swoich wspoł obywateli; lecz zaledwie ci powzięli wiadomość o co rzecz idzie, zebrali wielką liczbę wozów i naprzód naładowali ie rzeczami żydów, a Potym i samych właścicieli tych maiątków wsadzili na też wozy i wyprawili zagranicę. Meynungenczycy za to się naybardziey przeciwko żydom zawzięli, że ieden z tych ostatnich w brew zwyczaiom żydów nabył maiątku nieruchomego. (Ta

wiadomość ulegała przez czas nieiaki wątpliwości; teraz szczegółowie się opisuie w korrespondencie Niemieckim.)

Kobita iedna z Helikonu co w Szwaycaryi, znaioma z dobrey konduity poczęła była doswiadczać melancholii, która do tego stopnia ią opanowała, iż życie iey stało się nieznosnem i w Wigilią Wielkonocy bez wiedzy męża (z którym iednakże zawsze w pożyciu była zgodną) wyszła z domu i skryła się do rospadliny iedney bliskiey gory. Gdy chciała tę rospadlinę cokolwiek rozszerzyć odięła wielki kamień, który w cale niezdawał się iey bydź mocno przylgłym do skały, natychmiast część tey groty zapadła i zagrzebła niesczęśliwą w gruzach. Wołała bolesnie o pomoc; lecz głós iey niemogł bydź od nikogo słyszanym. Tym czasem mąż powróciwszy do domu znalazł trzech letnie dziecko we łzach bez matki. Za pomocą sąsiadów szukał iey przez całą noc we wsi i po wszystkich okolicach. Nakoniec iuż na świtaniu uyrzano ślady prowadzące prosto do rospadliny. Mąż przywiązany przedarł się tam natychmiast wystawuiąc swe własne życie na niebespieczeństwo. Wołał na niesczęśliwą po imieniu i nakoniec usłyszał iey głos dobywaiący się z pod gruzów. Co nayspieszniey powrócił do domu w celu znalezienia pomocy. Kilka dobrych sąsiadów pomagaiąc mu przez cały dzień, wspólnie odkopywali zapadłą gorę, aby wydobyć niesczęśliwą przywaloną kamieniami i ziemią. Skutek pomyslny wynogrodził ich pracę. Niesczęsliwa przebywszy w tak strasznem położeniu więcey dwudziestu godzin, z podziwieniem wszystkich wyszła żywa z mogiły swoiey' To posłużyło iey do odzyskania znowu zdrowego rozsądku, przyczem żałowała mocno tak nierostropnego postępku. Nayczuley dziękowała mężowi i wszystkim którzy mu dopomogli do wyratowania iey. Jednakże rany upadkiem kamieni zadane tak były niebespieczne, iż w przeciągu dwóch dni umarła.

Niekorzystność ostatniego francuzkiego iarmarku w Frankforcie i ztąd się dowodzi że z opłat skarbowych i rozmaitych zborów iarmarcznych weszło do kassy mieyskiey mniey 50,000 złotych aniżeli w roku przeszłym. Widzialny brak gotowizny był przyczyną że mało było kupuiących. Właściciele towarów unikaiąc straty z powtornego przewozu ich na powrót, zbywali ie za bezcen.

Arcy Xiąże *Karol* i małżonka iego wyiechali iuż na powrót z Weylburga do Wiednia.

Wwielu gazetach iest znowu wzmianka o Sandzie i iak powiadaią ma on w krótce powrócić do zupełnego zdrowia; lecz to iest pogłoska wcale fałszywa. Sądząc albowiem z znaków zewnętrznych rozumieć należy, że życie iego niedługo pociąguie.

FRANCYIA.

z Paryża, 18 *Maia*.

Gazety nasze czynią wzmiankę o bardzo ważnem obwinieniu Jenerał-Porucznika Wice-Hrabiego *Donadieu*, i prefekta niegdyś Jzery a teraz Calwados *Monlivo*. Między innem zarzucaią im że za pomocą telegrafów ustanowili byli sąd nadzwyczayny, który wyrokiem swoim w przeciągu *iednego dnia* skazał na śmierć więcey dwudziestu osob; między któremi ieden męszczyzna niemiał nad lat 18 wieku i chłopczyk lat 16. Czyni się pytanie:« Czy podobnem iest, aby doniesienie telegraficzne miało moc przepisu Ministeryalnego?—Wiadomo, że przez telegrafy także donoszą i o wygranych loteryiach, lecz kassyierowie nie pierwey wypłacaią wygrane summy. iak aż dopiero po otrzymaniu przez pocztę prawnie zaswiadczonych dowodów. Czyż życie i osobiste bespieczeństwo obywatela mniey wymaga ostrożności i troskliwości?«

ANGLIIA.

z Londynu, 18 *Maia*.

Kongress północno-Amerykański wyznaczył trzy miliony dollarów dla zabespieczenia drog prowadzących do Missisipi i Nowego Orleanu, a to zapomocą dwoch twierdz, z których iedna ma bydz opatrzoną w sto piętnascie a druga w 160 dział; Rownąż summę wyznaczono na zabespieczenie zatoki Checspie i Wasingtona za pomocą także dwóch twierdz opatrzonych w 150 dział. Podobnież zaymuiaią się obwarowaniem dróg do New Jork i Filadelfii oprócz wielu bateryi parowych. Chociaż spisy woysk ziemskich nie są iescze zupełne; obeymaią iednakże 800,000 głów!—Od roku 1812 rząd wyprzedał maiątków nieruchomych za 14,447,575 dollarów, i weszło do kassy z tey summy 8,651,655 dollarów. Opłata za kupuiące się maiątki wnosi się w trzech terminach, z których każdy obeymuie rok ieden. Skoro kupuiący niewniesie opłaty w przyzwoitym terminie, utraca wszelkie wydane przez sie-

bie pieniądze tak na ulepszenie maiątku, iak przy obięciu iego.

(*z Gazety Berlińskiey*).

ROZMAITOŚCI.

Etykieta Chińska.

Odbywaiący podróże postrzegli, iż Chińczykowie lubią nawat rozciągać etykietę do mowy, używaiąc rozmaitych słów stosownie do stanu tego, do kogo mówią. Jedna z Gazet północno-Amerykańskich przytacza przykład tak dziwnego zwyczaiu i wylicza rozmaite sposoby mówienia Chińczyków, kiedy np. chcą wyrazić tę myśl: *Nie dopełniteś twoiey obietnicy.* Jesli człowiek, do którego się mówi, iest biedak, niemaiący urzędu ani bogactw, używaią prostych bez ogrodki wyrazów: *Jesteś oszust.* Jeśli zaś nie ma urzędu, ale iest maiętnym obywatelem, mówią do niego: *Ey móy kochany, człowiek honoru powinien swoiego słowa dotrzymać.* W miarę wyższości urzędu, używaią grzecznieyszych wyrazów. I tak do urzędnika mówi się: *Wasza szlachetność byłeś tak łaskaw uczynić mi nadzieię; ośmielam się więc ią wynurzyć.* Do Mandaryna Wielkorządcy mówi się: *Wasza Jaśnie Wielmożność z wrodzoney sobie przychylności i łaski okazałeś się skłonnym wysłuchać pokorne życzenia nayuniżeńszego supplikanta, i upzeymie się uśmiechnąć, a ztąd, (ieśliby to zbyt wielką śmiałością nie było) mógłym wnosić, iż Wasza Jaśnie Wielmożność raczysz ten uśmiech szanowney Twoiey twarzy, stwierdzić uczynkiem spełniaiąc moie życzenia.* Jeśli ten, który obietnicy nie dopełnił, ma ieszcze wyższy stopień, upadłszy na posadzkę, mówi się po cichu tylko te słowa: *Panie! cieniu Boski ty wiesz naylepiey w mądrości twoiey, co przystoi niewolnikowi, który niewymowną łaskę uwielbiać powinien, gdy na iego barki stąpi noga krewnego słońca; ośmielam się przecież spodziewać łaski względem dawnieyszego zapewnienia.* etc. etc.

Otaheita.

Okręt *Macquarie* przywiózł niedawno do Anglii naynowsze wiadomości o wyspach na Oceanie spokoynym, a mianowicie o celnieyszey z nich *Otaheicie.* Okręt ten przebiegł wszystkie te wyspy dla uzupełnienia swoiego ładunku składaiącego się z 60 beczek solonego miąsa wieprzowego. Dawniey znaleść go można było podostatkiem, teraz zas zaledwo mógł swóy ładunek dopełnić; tak to odmieniły się zwyczaie, zwłaszcza na wyspie Otaheicie Dawniey samym tylko męszczyznom wolno było iadać wieprzowe mięso; lecz po przybyciu tam Missyionarzów i przyięciu prawie powszechnie Religii Chrześciiańskiey, kobiety przypuszczone zostały do równych praw z męszczyznami, przez co podwoiło się używanie tego mięsa. Woyna, która niedawno spustoszyła Otaheitę, zmnieyszyła także hodowanie tych źwierząt, które były celem grabieży. Woyny na tych wyspach podobne są do napadu hord Tatarskich; mało w nich ludzi ginie, bo pożar i grabież są ich całem działaniem. Woysko z 300 ludzi złożone nazywa się wielkiem; zażywaią tam nawet dosyć zręcznie strzelby; ale skoro dwóch lub trzech ludzi polegnie, cała kupa rozprasza się i ucieka. Mieszkańcy posiadaią mnóstwo ptastwa i koz; iak dawniey żywili się naywięcey owocem z drzewa chlebowego. Missyionarze trzymaią tylko nieco krów i owiec Rodzą się tam wszelkiego rodzaiu ogrodowiny, iako to melony, arbuzy, i t. d. Kapitan *Compbel* podczas ostatniey swey podróży, pomnożył znacznie tamteysze ogrodowiny i rośliny nasionami Europeyskiemi. Bawełna rośnie sama z siebie wszędzie, i rozmaite iey znayduią się gatunki Kray ten nader sam z siebie piękny, zyskał ieszcze nieskończenie przez związki z Angliią. Wszyscy prawie bałwochwalscy mieszkańcy przyięli Religiią Chrześciiańską, woyny ustały i niespodziewaią się, aby się ponowiły. Pod kierunkiem nowych swoich braci i przyiaciół Missyonarzy, ludy te staną się w czacie dobremi i szczęśliwemi. Mieszkańcy *Balaboli* na dowód, iż szczerze się nawrócili, darowali Kapitanowi *Campbell* dawne swoie bożyszczu.

— Donoszą z wyspy Bourbon, że handel towarami Europeyskiemi wcale tam iest mały i niezyskowny i że nadto często wypada zbywać ie ze stratą 50 procentów.

W PETERSBURGU

w drukarni woienney Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.